

Kilencedik ének

Melyből kiderül, hogy a bojárok nem hisznek Vlád Fejedelemben, a szultán más vajdát nevez ki, a cigányok pedig Párpángél lagziján mulatnak, aki elmeséli nekik, hogyan jutott a pokolba és onnan a mennybe.

Ezúttal Ioan Deleanu néhány perccel később érkezett. A tanácssterem ajtajában megállította egypár ifjabb vagy idősebb író, főleg költők és költőnők, kik kéziratot nyújtottak át neki és találkoztót kértek tőle. Nehezebbre esett leráznia, sőt, még akár végig is hallgatnia őket, ahogy nyomakodtak feléje, és olyan közel kerültek az arcához, hogy érezte nem éppen kellemes lehetőséget. Egyesek a cigányokról akartak mesélni igaz történeteket, mások tanácsokat adtak neki. Petru Maior az asztalnál várákozott, és ezzel csak fokozta a közönség türelmetlenségét. Deleanu végre bejött, bocsánatkérő tekintettel köszöntött mindenkit, és folytatta a történetet ott, ahol egy héttel ezelőtt abbahagyta.

Vlád Fejedelem nagyszerű diadalának híre eljutott Tírgovistébe is. A hűtlen bojárok, kik a törökökkel szövetséget kötöttek ellene, nem örültek túlságosan annak, hogy Vlád legyőzte a szultánt, és összegyűltek, hogy tanakodjanak a fejedelemség dolgairól, és arról, hogyan cselekedhetnének, ha el akarják kerülni a fejedelem bosszúját.

Sokan beszéltek, sokfélét mondtak. Idegenek kezébe sem igen akartak kerülni, és mindegyik rámutatott a helyzet jó és rossz oldalára egyaránt. Az első, aki ingerültségében a torkát köszörülte, Dănescu volt, gazdag, előkelő familiából származó bojár, az egész családja minden idők óta a Drákulok ellenfele. Mindegyik hallgat rá, és mindenki aláveti magát a parancsainak, ő pedig, miután elhelyezkedik a magas széken, így beszél:

– Bármilyen is a véleményetek, tisztelt bojárok, erről a szépséges győzelemről, én úgy gondolom, bár nem tárom elétek minden bizonyítékot, hogy bánat és keserűség vár bennünket. Legyen velünk az ég malasztja, és Isten ne adja, hogy bekövetkezzen, amit mondom! Győztünk tehát. A török elszalad, a Vajda diadalmaskodik, a mi munténiai honfitársaink örülnek, és készítik a láncokat a pogányoknak. Igaz, ami igaz, szép a győzelem, de mégis más van az én fejemben. Tudjátok jól, milyen nehezen viseli az ország és mi magunk is a hadsereget, s mikor a havasi kürtök megszólalnak, senki nem bízhat többé abban, hogy a vagyona érintetlen marad, az édes életét is féltetni kell, mintha mindegyikünk a fejével a kezében járna fel s alá. Így élünk mi néhány esztendeje, egyre csak veszedelemben és csatában, a fiatalok harcban vesznek el, az országot a pusztítás dűlja, csak dög és csont mindenfelé. Ki a hibás ezért? Ki az oka mindennek?

Vlád Vajda hozza ránk a pogányt ostoba göggyében és Mohamed elleni személyes gyűlöletétől vezérelve. Az ő szeszélyei viszik az ifjakat a veszedelembé és az egész ország folyamatosan veszélyben van. Ne mondja nekem senki, hogy békét kötni a törökkel rosszabb, mint ellenkezni vele, mert ő amúgy sem tartja be a szavát soha. Más oka is van annak, hogy nem tartja magát az adott szóhoz, és főlegesen hibáztatjuk, mert jobban tennénk, ha körülnéznénk a mi házuk táján is, vajon nem mi vagyunk-e a bűnösök? Ki szalad a törökhöz azzal az ígérettel, hogy ha uralkodóvá teszi, az ország kezes alattvalójává válik, bizonyágként pedig haraccsal tömi, és adót ígér neki? A román!... Ki adja el a hazáját? A román! Ki gyűjtja fel az ellenségeskedés tüzeit? Ki kéri a pogány segítségét és hagyja, hogy mindent ő döntsön el, ő pedig nekitámaszkodik ennek az erőnek, közben viszont megszegi az ígéretét az ünnepélyes fogadalom reményében? Mi hasznunk abból, ha most ellenkezünk azzal a hatalommal, amelyik egész Ázsiát meghódította? Tíz ilyen diadal sem óvhat meg a jövőbeni félelemtől. A szultán tavasszal nagyobb sereggel tér vissza, mint ez. Akkor majd ki áll elébe? És hol van az megírva, hogy a babérkoszorú mindig a miénk lesz? Egyszer, csak egyetlen-egyszer ne legyen a változó szerencse mellettünk, s az ország alapjaiban rendül meg. Soha többé nem emelkedik fel a porból, soha többé nem lesznek boldog napjai, mindig elnyomva marad, ahogy Bulgária, Szerbia és más országok vannak.

Alighogy befejezte Dănescu a tirádáját, nyomban érkezett a küldöttség Vlád testvérétől, aki így szólt az ott összegyűlt bojárokhöz:

– Tisztelt bojárok. A szultán általam küld nektek békét és bocsánatot. Ha nem hisztek az én szavaimnak, mindezt megtaláljátok írva ebben a fermánban.

Ezzel átnyújtotta nekik a szultán levelét, miben valóban az állott, hogy a császár békében hagyja az országot, és aki elárulja Vládöt és szembefordul véle, azt nem veti rabságba, és nem ítéli halálra, az lévén a parancsa, hogy Vlád egyik testvére legyen az uralkodó.

Ezt a hírt kapta az egész bojárság, és hamar elterjedt mindenfelé: az ország hagyja el a Fejedelmet, és többé ne fogadja meg a parancsait. Aztán ők is elküldtek a szultánhoz egy mélységesen tisztelettudó követséget, mi a legválogatottabb bojárokból állt, hogy hajoljon meg előtte, kérjen bocsánatot, uralkodóvá pedig azt tegyen a Magasságos Porta, akit a legméltóbbnak talál.

Ioan Deleanu hallgatóságának szégyenletes pillanat volt ez. Mindannyian lehajtották a fejüket, és magukban sóhajtoztak. Petru Maior törte meg a csendet:

– Sok bojár nem volt Vlád barátja. Azért gyűltek össze, hogy elhatározzák, mit csináljanak olyan körülmények között.

– Ez a Dănescu minden bizonnyal Dan Vajda nemzetségéből való volt, mert azt találtam írva a magyar krónikákban, hogy Hunyadi János tette vajdává, és látszik, hogy nagyon jó kapcsolatot ápolt vele, pontosított Eruditus.

– Amit Dănescu mond, az hasonlít az igazsághoz, mert egyfelől hosszú háborúkat követően az ország valóban elszegényedik, másfelől azonban ki tudja, vajon Havasalföld olyan szabaddá vált volna, mint amilyen manapság, ha az akkori uralkodók nem védik meg az országot minden kívülről jött ellenséggel szemben, reflektált Politikosz.

– Valóban, folytatta a reflexiót Kriticosz, nincs mit mondanunk, Dănescunak igaza van. De ha az ország legnagyobb családjai egyesültek volna az ország java érdekében, akkor nem igazhatták volna le. De mert azok a familiák folyamatosan torzsalkodtak az

elsőbbiségért és a fejedelmi pozícióért, ők maguk szaladgáltak a törökökhöz és más szomszédos népekhez, magukat és az országot is rabigába hajtvá.

– Igen, ez az igazság, és hozzátehetjük még, hogy ha mindenki Vlád mellett állt volna, ahogy illik, ez után a győzelem után másféle békét köthetett volna más tisztességes emberekkel együtt, megerősíthette volna az országot a környező országok keresztény császáraival kötött egyezségek révén, tette hozzá Politikus, egy újfajta politikai stratégiára gondolván.

– Hagyjuk a bojárokat a maguk dolgára, válaszolta Ioan Deleanu, és lássuk, mit csinálnak a cigányok, és hogyan hívja segítségül a költő ismét a múzsát. És tovább olvasott.

Hej, drága múzsa, ahogy én látom, megint elragadott az indulat, előjöttek a szeszélyeid! Egy különös történetbe vinnének, kacagásba, valami barátságos küzdelembe, ha nem éppenséggel egy menyegzőbe. Ha így van, inkább kerülj a mi vidám cigányaink felé, akik látván, hogy mindenben dűskálnak, elnyújtóztak a hátfalusi mezőn, ittak, ettek, táncoltak, ahogy már egy nyári napon szokás, hajnaltól késő estig.

Párpángél pápa nélkül is eljegyezte Romikát, és másnapra jelentette be a lakodalmat. Minden előjárót meghívott, Tandalér egész vitézlő seregét, mindent előkészített máról holnapra, ahogy az illik egy fényes házban tartott lagzi esetén. Még fel sem kelt a Nap, s már minden készen állt: a fazakakban főtt a káposzta avas szalonnával és hagymával, és más ételek is főttek ott, de hát ki számolta össze mindegyiket?

Mire a szép Nap felkelt, már megterítettek. Cseréptálakban állt a savanyú káposztás, sós és ecetes vízben főtt puliszka, a füstölt disznóállkapcsok, az avas szalonnával főzött káposzta, a savanyú tej, a kukoricadara, a sok hagymával készített, zsírban sült hústokány... Minden fogás ott állt a boldog tábor előtti tisztáson. A vendégek úgy ültek ott, mintha asztalnál ülnének, csak Gebefügi, hosszú, mint a piszkafa, aki a násznagy volt, csak ő állt, pohárköszöntőket mondott, s ugyancsak állva ivott és evett. A fiatalság egy része táncolt és énekelt a lant mellett, de még a gyűrősebb fejűek is táncra perdültek időnként, s úgy járták, mint a fiatalok. Egész nap tartott a vidámság, és holdfénynél folytatták.

– Én azt olvastam a Tetentők feljegyzéseiben, hogy más szavakat használt a Gebefügi állva maradása kapcsán, mosolygott a bajusza alatt Eruditus. „Minden vendég a seggén ült, / Úgy itta ki a poharát, / Gebefügi koccintva állt!”

Az elbeszélő azonban folytatta, hogy komolyabb dolgokra térjen. Augustus császár idején, aki Tomiszba száműzte Ovidiust, élt egy híres-nevezetes költő, Mitrophanosz, aki az eljegyzéseken, lagzikon és multságokon mindenféle versezeteket írt, komolyabbakat is, tréfásabbakat is, s az egyik vőlegénynek elénekelt egy ilyen lakodalmast, ami nagyon tetszett Ovidiusnak. Ebből a lakodalmasból egy bizonyos Kürülyegordon kivett néhány sort, zenét írt rájuk az egyházi kánon szerént, s Neanesz, akit egy görög zenei hang után neveztek el így, most ezt dalolta a bortól megvidámodott mulatozóknak, akik már teleették magukat májas hurkával, úgy elváltoztatván a hangját, mintha ortodox pap lenne. A zánoagai elrongyolódott könyv híven megőrizte lapjain azokat a dalokat, és azt is írja, hogy Neanesznek selyemhúrú hegedűje volt, s azon énekelt nagy büszkén és egy üllőn ülve:

„Kis vadászlegény
Semmit lőtt szegény
És ezt rég elunván
Patkány után futván
Szaladt az erdőben
A patkány előtte
Ha meg is kell halnom
Futni nem kell hagynom
Mondta a szegény
A vadászlegény
Gyertek hát kopók
Hajahaj hohó
Vár már a bozót
Gyertek már kopók
Hajnaltól utána
Izzadt már a háta
Az ifjú mint golyó
Mint sebes folyó
Át a tölgyesen
Pócegeresen
Aki csak szaladt
Sebesen haladt
Szembe s szertesztét
Míg a sűrűbe ért
Akkor a vadász
Megint magyaráz
Kiabál rémesen
Fölöslegesen
Hajtók és kutyák
Meg nem foghatják
Nem a kis ravaszt
Rejti a haraszt
Gyertek már kopók
Hajahaj hohó
Majd az est leszállt
És egy szűz leányt
Hozott a sötét
Szebb volt mint az ég
Szerelem beszélt

Belőle ekképp
Kis vadászlegény
Te hajszolt szegény
Hagyd e célotat
Gondolatodat
Hogy a kis patkány
Legyen a zsákmány
A patkány tudom
Nincsen az úton
Hanem ugaron
Meleg odúban
Hol fény nem suhan
De esküdj nekem
Kezed szíveden
Hozzám hű leszel
S akkor hű kebel
Megmutatom én
Te csinos legény
Hol van egy egér
Ki üregbe tér
Ez ám a csoda
De még mekkora
Szép jótétemény
Csak áll a legény
Könyörögve kérem
Ó drága szépségem
Ó drága hajadon
Nővérem angyalom
Kikötést nem tennél
Hanem megesketnél
S az eskümet én
Mondta a legény
Megtartom mindig
A sötét sírig
Piros lett a lány
Rózsa volt talán
Aztán finoman
Mondta csinosan
Kézen fogta őt
A tanács előtt
Menj a vágy után
Szólt a szűzleány
Hegy lába alatt
Kövesd vágyadat
Itt egy furcsa ösvény
Ott különös örvény
Bokros dombocska
Kis patakocska
Annak a partján
Ott vár igazán
Egy kút arra kér
Erre erre térj
Ott a kis pocok
Halkan mocorog
A nyilad hegyén
Vessződ már legény
Akkor készen álljon
Minden a világon
Lángoljon a tűz
Lehelte a szűz
A ravasz legényt
Úzte a remény
Keresett nagyon
Míg egy hajlaton
Fűzöt megtalálta
Beosont alája
Ott volt a pocok
Lyukban vacogott
A legény megoldott
Minden kellő dolgot
Csak ő egyedül

A pocok hevül
A lány könnyörög
Sóhajtozva nyög
Ó szegény pocok
Már alig mozog
Ne bánts a szegényt
Te drága legény
Hanem kedvesen
Simogasd lelkem
A nővéred mától
A mindened mától
És az ifjú szól
Vágya válaszol
Drága drága lélek
Legyél amíg élek
Szeretöm nekem
Légy a kedvesem
Én pedig neked
Leszek kedvesed
Amíg a halál
Reánk nem talál.

A menyasszony, aki a többi lánnyal és a násznagyasszonnyal ült az asztalnál, a legszemérmesebbek közül való volt, maga a megtestesült ártatlanság, mégis teljes szívemből állíthatom, hogy nagyon is jól értette Neanesz énekét. Aztán Viorel, a csimpolyás énekelt a menyasszonynak egy olyant, mit ő talált ki, még amikor Dorohoiban, Moldvában múlatta idejét, ahogy a költő mondja, édes ének, galád tompor, moldovait nézel akkor, s a lányokat úgy elöntötte a szemérmesség, hogy majd' kimentek:

Fiatal lány voltam friss és üde még
Szép volt akkor még az egész világ
S egy gyönyörű nap mikor kék az ég
S nyílik szerteszét ezer szép virág
Érik a szamóca piroslik a rét
Kosárba szedjük soha nem elég

Én elmaradtam sűrű mély az erdő
Vöröslő epret jaj nagyon kerestem
Medvétől féltem riasztott a felhő
Remegett kosaram és benne az epre
Csak sírtam sírtam keservesen sírtam
A többi lányt olyan hiába hívtam

Könnyeztem és sötét kétségbe estem
Úgy sírtam már hogy inkább a halál
De lám egy ifjú jelenik meg menten
Vadász az aki az erdön rám talál
És azt kérdezi tőlem, drága lány
Te könnyezel, hát bántottak talán?

Azért sírok és sóhajtozom egyre
Mert nem találok már a lányokat
A napnak vége mindjárt jön az este
S engem itt maraszt a kárhozat
Merre menjek ó mutasd meg nekem
És megköszönöm néked szívesen

Elmosolyodik a fiú mint a hajnal
És mint a rubin elpirul az arca
Nevet az ég az épp lemenő Nappal
Szirmát a virág maga elé kapja
Ő hozzám lép és magához ölel
Szíve szívemhez annyira közel

S kosaramba mi tele van eperrel
Mít sok vesszöböl fontak lelkesen
Egy epret lop be simogató kezekkel
Szelíden, finoman és kedvesen
Nem olyan épp mint az eper
De hasonlít mint ikerre iker

Nem méhsör az nem olyan mint a méz
De még a méznél sokkal édesebb
Ambrózia mi szenteket igéz
Ragyog ragyog a Napnál fényesebb
Az egész hegyen nincs olyan eper
Mi a vadászéval versenyre kel

Azt kiáltottam ó te kis vadász
Mi a neved ó áruld el nekem
Az én nevem szerelempirkadás
Az én nevem az örök jelen
Az én nevemet suttogja az ág
Az én nevemhez könyörög a vágy

Te meg esküdj meg nekem mindörökre
Hú leszel hozzám én Ámor vagyok
Tied leszek szóltam sóhajtva-nyögve
Csak a tied amíg meg nem halok
Nem olyan édes a szamóca
Mint Ámor forró epre azóta.

Amíg Viorel énekelt, a lányok eltakarták az arcukat a szégyentől, vagy az asszonyok háta mögé bújtak, de a fülüket nem dugták be, és magukban nevettek azokon a nagy szamócákon.

Míndeközben Párpángél és a cigánység többi vezetője, vajdák és barátok, az asztalnál ültek, és ő azt mesélte nekik, milyen félelmetes ágakat látott a sűrű erdőben, és hogy vetették le tüzes lováról. És más történeteket is, amik aznap megestek vele. A menyasszony alig tudta visszatartani a könnyeit, midőn elmesélte, hogy ájult el és hogy támadt fel, mintha már halott lett volna. Íme, hogyan mesélte el Párpángél mindazt, ami az után az eset után történt, amin a menyasszonya meghatódott:

– Eppen akkor fordultam vissza hozzátok, kezdte, s foga között sercintett egy nagyot, me magamhoz tértem az alélságból, és ismét magamnál vótam. Mit mondjak még? Ahogy elgondútam, hogy lovon ülök, fegyver a kezemben, büszkén a lovagi viseletemre, gondútam, kipróbálok, milyen az, olyan vitéznek lenni, mint azok, akikről azt beszélnek, azért járnak a világot, hogy hősi tetteket hajtsanak végre. Gyorsan kirántottam hát csillogó kardomat a hüvelyéből, megsarkantyúztam a lovamat, egyetlen röpüléssel átröpültem dombon-völgyön, s íme, kicsit megijedve látom, nagy török sokaság száguld felém ellenségesen.

Valósággal belém fagyott a szusz, erősen rángattam a gyeplőt, hogy vigyem a lovamat másfelé, és meneküljek meg a közelgő haláltól. Ám a lovamat elfogta a veszetség, és ebben a tüzes állapotban a legnagyobb veszedelemben vetette magát, és sehogy sem tudtam megfékezni, olyan volt, mint egy sólyom a pogány raj között. Akkor nem tehettem mást, küzdenem kellett az életemért, így hát mindenfelé szúrtam-vágtam teljes erőmből, míg a szükség akaratomon kívül hőssé nem tett. Innen is látszik, hogy egy jó ló időnként vitézzé változtatja az embert.

Mit mondjak még? Láttam, ahogy a török sereg egyetlen lovon vágató vitéztől rémül meg, amit én eleddig nem tapasztaltam, talán ti sem. Minden szép és jó lett volna, ha a nyavalya rám nem tör. Midőn látom én, hogy a törökök hátat fordítanak nekem, mintha meginvitalnának, hogy üldözzem őket, magasba emelem a kardomat, felkiáltok, „utánam, fiaim!”, még jobban megsarkantyúzom a lovamat, hogy már azt hittem, a fellegekig szárnyal, de milyen balszerencse!, éppen egy mocsárba esem, ahogy levet magáról, és nem tudom, tovább mi történt.

De mennyi csodálatos dolgot láttam, amerre jártam! Mindet akkor sem tudnám elmesélni, ha három napig egyfolytában mesélnék, de egy részét mégis elbeszélem most, a többit meg máskor.

Az úgy történt, hogy valaki, nem tudom, fehér volt-e vagy fekete, vagy éppen tarka, közeledett felém, ahogy ott feküdtem alétlan, röptében felragadott magához, és elvitt oda, ahová a mesém benneteket is elvisz. Mélységes barlangokon, gödrökön, szakadékokon, s ki tudja, még hol szárnyalt keresztül velem, bűzlő tavak fölött talán, míg csak ki nem kerültünk onnan, és látni kezdtem valamit. Aki átröpített azokon a helyeken, így beszélt és magyarázott:

– Itt kezdődik a másvilág, amit sokan sokféleképpen képzeltek el, de én azért hoztalak ide, hogy a saját szemeddel lásd, milyen az, és meséld el a cigány sokaságnak. Az a mélységes és tágas völgy, ami ott a távolban látszik, nem más, mint a Gyehenna, amiről sokan beszélnek, de még senki nem látta. Nézd meg, nem lesz semmi bajod, visszatérsz az életbe és elbeszéled, ahogy neked tetszik.

Így szólt hozzám a vezetőm, én meg mindent ámulva néztem. De jaj, hogy is beszélhetnék el mindent, amit láttam s amit hallottam, hiszen akkor is megrémülök és rosszul leszek, ha magamban felidézem ezeket az emlékeket, a hajam kalászba gyűl, a szívem pedig vacog a félelemtől. Nem fénylik ott Nap, hogy megvilágítsa a tájat, nincs szelid égbolt Holddal vagy csillagokkal, csupán a lángok vetnek egy-egy sugarat, aminek a fényénél láthatsz valamit, de hát milyen lángok azok, füstfelhő lesz belőlük, és szikraeső hull a

földre.

Mindenfelé tűzfolyók folynak, mint a tűzvész, bugyog a láng, mindent feléget és felperzsel, parázs marad csupán és forró hamu és kimondhatatlan bűz. Minden ördögöt láttam meztelenül, szarv a homlokukon, orruk, akár a kutyáké, mindenütt fekete szurokkal bekenve, medvelábakkal és csupasz farkokkal, bagolyszemekkel, kecskelábakkal és denevérszárnyal a hátukon. Láttam a pokol minden gyötrelmét, hogyan kínozzák a Sátán fiai azokat, akik bűnösen haltak meg, vagy pedig elítélték őket a földi cselekedeteik miatt. Iszonyú és keserű látvány! A szavam is eláll, amikor el szeretném beszélni.

Minden halálos bűnt a neki megfelelő büntetéssel sújtanak, mi több, mindenki szeget szeggel fizet meg, orrot orrért, fogat fogért, vagyis azzal a testrésszel, amivel letért a helyes útról. A kupecsek és azok a pénzre áhítozók, akik ártatlan vért árulnak el, bordájuktól vannak felakasztva, mint a berbécsek, s a hóhérördögök frissen olvasztott aranyat és ezüstöt töltenek megégett szájukba. Az irgalmat nem ismerő tirannusokat tüzes trónusokra ültetik, és arra kényszerítik őket, hogy forró vért höpölgjenek aranykelyhekből, s kibuggyant belükből az ördögök májas és véres hurkát készítene az ördögfiókáknak. Ugyanígy bánnak el azokkal az uralkodókkal és bojárokkal is, akik a szegény parasztokat nyúzzák, a mézsáros ördögök felveszik magukhoz, és nem fizetnek nekik semmit, kátránnyal etetik őket, és víz helyett keserű epével itatják. Mit mondjak a rablókról és a gyilkosokról? Bár karóba húzzák őket, életben maradnak a mezőkön, nem halnak meg, mint itt, a hollók és a varjak lakmároznak az agyukból, és a lenti állatok kutakodnak a beleikben. Az asszonyt, aki megölte az urát a szeretője miatt, az ördögök lovon oda viszik, ahol a legmagasabbra csap a láng, égő nyárssal döfködik azt a helyet, ahol a két lába egybefut, és mindörökké égő üszökben fog ülni. Ó, ti asszonyok, akiknek esze túlságosan is gyöngye, véssétek eszetekbe ezt a borzalmasságot.

Azoknak, akik másokat gyaláznak, és mindenféle fecsegésekkel szennyeznek be a nevüket, az ördögök rézrudakkal vágják fel a nyelvét, és körülviszik az országban, mint a medvéket, s arra kényszerítik őket, táncoljanak, mint a cirkuszban. A bíró, aki igaztalan ítéletéért fizetséget fogadott el, ott egy kenyérért szolgál, és más járandósága nincs. Mindenki a szemébe mondja, hogy hamisan ítélezett, és semmi mást nem kap a munkájáért. Mindenki a szemébe mondja a tévedését, és tanúkkal szégyent és gyalázatot hoznak a fejére, és olyan mérgesen kiabálnak vele, hogy azt sem hagyják, mondja el a magáét, ha meg panaszkodik, hát az ajtóra mutatnak.

A keményszívűek, akik nem szánták meg a szegényeket, koldulván járnak a pokolban, az ördögöktől könyörögvén alamizsnát, de azok átkozzák őket, semmit nem tesznek a tarisznyájukba vagy a batyujukba, mi több, a kutyákkal úzik el őket. A zsugori, aki becstelen módon gazdagodott meg, ugyancsak tarisznyával a hátán rimáncodik valamiért, reszkető kezét kegyelemkenyérért nyújtja, de hiába, mert ott minden éppen fordítva történik, mint egykori életében. És még ha ajtóról ajtóra jár, és még adnak is ezt-azt, mindörökké korogni fog a gyomra, mert semmit nem vehet a szájába, bármit kóstol meg, minden, ami ízlene neki, arannyá és ezüstté változik.

Mit mondjak még a pokol többi büntetéséről, amit megtapasztaltam? Emitt magas sátrakat húztak fel, kocsmák sorakoznak, ahol ételt-italt lehet venni, és az ördögök poharazgatnak. Kátrány, szurok, égő gyanta, kén az italuk, enni meg parazsat és megkövesedett hamut esznek. Ami a kocsmárosokat meg a kocsmárosnékat illeti, ők is ott vannak, azok, akik az igaz mértéket különféle hamisságokkal kisebbé teszik, vizezik a bort, és más sunyiságokat visznek véghez, és kevesebbet mérnek ki. Amott boltíves üzleteket és boltocskákat látsz, gonosz embereknek teli áruval: az egyik álnok álarcokat árul a képmutatóknak és a farizeusoknak, a másik mindenféle arckenőcsöket és festékeket, a harmadik szagos vizeket, amik ártalmasak a bőrre. A negyedik azt kiabálja egyre, „héé, gyertek ide, itt olcsó a varázslat és a méreg, pogácsába, édes tortába és nyirkos palacsintába kevert porokat árulunk, mindegyikhez a kikavarása tudományát is csatoljuk”.

A kupecsedő ördögök aztán onnan hitelbe is megvásárolják az olcsó árut, és azoknak, akik itteni életükben gonosztevők valának, drágábban adják el, mert az ilyen jó áruk értéke, amik hiábavalóságokra kellene, éppen a lélekkel ér fel, azzal kell megfizetni. Szörnyülködve és keserűséggel a lelkeimben néztem mindezt, vizslattam mindenfelé, őrizkedtem, nehogy valamelyik ördög, aki hozzám akart jönni, elvigyen és betöltse rajtam a vágyát. De valahonnan, nem tudom, honnan, hirtelen megjelent a vezetőm, és anélkül, hogy ő megkérdezett és én válaszoltam volna, megragadott a galléromnál és az egyik lapockámnál, és mint a szél, úgy szállt velem felfelé, hogy még a föld is megrepedt az útjában.

A hallgatók már javában fészkelődtek, főleg a Püspökség tudósai. Ioan Deleanu az asztalra tette a papírjait, ezzel biztatta őket, szólaljanak meg, ha akarnak.

Kritikosz: – Nem minden hihető, amit Párpángél elmond itt. Sok minden semmiképpen, például az, hogy a pokolban kolbászt készítenek, és mindenféle áruval tömött boltok vannak és egyéb ilyenek, más dolgok meg nem illeszkednek a keresztény hithez. Én azt hiszem, a cigány sokat hallott beszélni a pokol gyötrelmeiről, és a templomokban látott ikonokat is, amik lefestették a poklot, s miután elájult, a vére forrósága hatására az agya ezeket kavarta ki, aztán meg azt hitte, igazándiból is látta őket.

Eruditus: – Az is előfordulhat, hogy ő, ezeket kitalálván, végül hasznót akart húzni, s úgy vélte, híres lesz, törvénytevő akart lenni az övéi között. Ahogy Tetentók is jól észrevette, Párpángél később semmilyen tanácskozásba nem keveredett bele, és nem beszélt a gyűléseiken, csak ült és hallgatott, hogy bölcsebbnek tűnjön.

Kritikosz: – Ahogy látszik, Párpángél többet tudott, mint egy egyszerű ember a nép közül, ha tudott a Gyehennáról.

Stultissimus: – De én elhiszem, hogy igazat beszél, mert úgy írják a könyvek is, hogy a pokolban a legszörnyűbb.

Ájtatos atya: – Hát ha a pokolban járt, nehezen hihetjük, hogy visszatérhetett, mert írva van, hogy a pokolban nincs üdvözítés.

Pallófalvi Zsörtőlődő: – De hát nem úgy van, atyám, mert ő csak vendégként járt ott, mint kiderül.

Simplissimus: – Ennek ellenére Párpángél túlságosan cifrázza. Hogy lehetnének az ördögöknek gyermekei?

Bagoly pópa Brostyéből, ki úgy nézett ki, mintha csak madárijesztő lett volna: – Miért ne? Én azt olvastam a Szentírásban, hogy régebben Isten fiai belészerettek az emberek lányaiba, és gyermekeket csináltak nekik, és azok a gyermekek óriásira nőttek. Miért ne lehetne akkor az ördögöknek gyermeke a kísértetektől?

Eruditus: – Bagoly pópának igaza lehet, mert egy nagyon régi krónikásnál olvashatjuk, Jordán, vagy, ahogy mások mondják, Jornánd a neve, hogy a gótok egyik királya elűzött a táborból varázslónókat és kísértetasszonyokat, kik később a pusztaságba kerültek, gyermekeket csináltak, és azokból a gyerekekből lettek aztán a hunok.

Simplissimus: – Nekem úgy tűnik, igaza van a büntetésekkel, éppen olyanokat érdemelnek. És sokszor üti a nyeret, hogy érezze a ló.

Eruditus: – Ebben az esetben is többet tud, mint a többi cigány. Például a fukarok története a Midász királyé, akiről a mitológia elmeséli, hogy azt kérte az istenektől, mindent változtassanak arannyá, amit csak elér, azok meghallgatták, őt pedig nagy boldogság fogta el, míg asztalhoz nem ült, akkor meg a kenyér és minden étel arannyá változott, amihez csak hozzáért. Végül valósággal éhen halt, önnön örülségére panaszkodva.

Ioan Deleanu: – Menjünk tovább, mert az következik, hogyan látja Párpángél a mennyországot, és aztán még diskurálhatunk, mert sok minden lesz még a fejében. Párpángél onnan folytatja, hogy megrepedt a föld, amerre jártak.

– Földeken és vizeken mentünk keresztül és felemelkedtünk oda, ahol a levegő ritkává válik, ahol a bolygók látszanak, pusztaságokon mentünk át, kilenc vámon és kilenc keskeny hídon. Hosszú utazást követően a mennyország kapujába értünk, Szent Péter pedig kinézett egy ablakocskán, és megkérdezte tőlem: „Mit keresel, cigány, itt, a mennyország kapujában egy pamutból varrt ingben? Nem tudod-e, hogy ebbe a mi szép mennyországunkba egyetlen léleknek sem szabad egy bűnös testbe beköltöznie?” Én letérdeltem és meghajoltam előtte, mondván: „Bocsáss meg, Fenséges Szent, de én nem a magam akaratából jöttem ide. Ez itt, ez vitt arrafelé, amerre még sosem jártam, és ide is elhozott.”

Mindezeket szólván keresztet vettem, és a vezetőm elővett néhány levelet és engedélyt, amiket, mint elmondta, Szent Mihálytól kapott. Szent Péter messziről rájuk pillantott, egy szó nem sok, annyit sem mondott többet, csak kinyitotta a fényességes kapukat, s elének táruult a gyönyörök kertje, amiről tüstént beszélnek nektek.

A mennyországba senkit be nem engednek, aki nem olyan tiszta, mint a hó. Ha bármi emésztí belülről, akármilyen kis bűn lenne is az, nem nagyobb, mint egy tüske, előbb a pokolba kell mennie, és hosszan vezekelnie miatta. Mikor eljön az elrendelt ideje, akkor megszabadul, és miután vámról vámra jut, végül a mennyország bezárt kapujához ér, de senki nem hívja, és senki nem léphet be a Szent Mihálytól kapott igazolvány nélkül. Ő, menekülj, menekülj a rút pokoltól, maradj mindig a szépséges mennyben, még ha vasrudakkal üldöznének, akkor is! Milyen gyönyörűségek, milyen vidámság vár ott rád, azt el sem tudja mondani a lélek, ami úgy elámul, mint egy csoda előtt.

A mennyország a gyönyörök kertje, az ég és a föld között épült fel, a földi test nem ismerheti soha, az emberi ész nem is gyaníthatja, hogy milyen, s az igaz lelkeket érdem szerint osztályozzák. Ő, ha ezer nyelven volna és ugyanannyi szépen szóló szám, akkor sem tudnám elmondani, sem leírni a simogatások lakát és minden szépséget, mit az igazaknak készítettek elő.

Ottan csak derűs napok vannak, felhő sehol, finom, könnyű szellők fújdognak édesdeden a levelek és a virágok között, mindenféle különös madarak csodálatos dalokat énekelnek. Ott az Isten megadja, hogy ne legyen rekkenő nyár, deres tél, hideg ősz, csak mindig simogató tavasz, amiben a Nap melegít és gyönyörködtet, de soha nem éget. A mezőket olyan virágok takarják, mik nincsenek itt a földön, no meg gyümölcsök is vannak bőségesen, az ösvényeken meg drágakövek és drágagyöngyök hevernek. Nem nőnek olyan fák, amik nem hoznak gyümölcsöt, helyettük gránátalma-, narancs- és citromfák és más ilyen kellemes ízű gyümölcsöt hozó fák fogadják az idegent, szőlőskertek, homok és föld helyett pedig aranyrögöket találsz mindenfelé.

A völgyben tejfolyó folyik, vajpatakok csobognak, a partok lágy puliszkából, pogácsából, kenyérből és máléból vannak, ó, minő szent elrendezés, ehess és ihass, ameddig csak akarsz, gyötrelem és meggondolás nélkül. Itt egy pálinkaforrás, amott friss must folyik a csorgóban, távolabb egy borral teli tócsa vonz, ihatsz a fa merítőkanállal, a pohárból vagy a korsóból, amikor csak kedved tartja.

Minden domb és hegyoldal sajtból, túróból, szalonából van, a hegyek és a hegyes sziklák cukorból, mazsolából, fűgéből, az ágakon perecek, torták, kalácsok. A kerítést mindenütt hosszú, fokhagymás sült kolbászokból fonták, az ereszek forró palacsintából, karók helyett májas hurka és cövekek helyett lapockák.

Én magam ámulva néztem mindezeket, amikor látom ám, hogy az ösvényen két ősz szakállú aggastyán közeledik, akik közül az egyik így szól hozzám: „Ó, drága fiam, én vagyok. A másik világon az apád voltam, ez meg itt a nagyapád. Emlékezz vissza, vajon úgy van-e, ahogyan meséltem neked, amikor Dzsundadélról kérdeztél, me ez az, akit láatsz, az Úr mellett áll.”

Istenem, milyen különös volt! Elállt a szavam és a szívem a váratlan örömtől, a földre estem, hogy meghajoljak előttük, ömlött a könnyem és sóhajtoztam. Így kiáltottam akkor: „Ó, apám, mennyit sirattalak otthon, s most ímé, láthatlak még egyszer!” Ő derűs arccal válaszolt: „Hagyd csak, gyermekem, hagyd a sóhajtozást és a szomorúságot, me itt nincs helye búslakodásnak. Kevés ideig maradsz itt, hát elmondom néked, milyen sorsa lesz a cigányságnak a halálod után, és mi mindenben fog keresztülmenni szegény nemzetünk.”

Ezeket mondta, aztán kézen fogott és vele meg Dzsundadéllal együtt egy kút közelébe mentünk, ahol a nagyapám egy gyűrűt adott nekem, és így szólt: „Drága unokám, sok gonoszság vár a cigányokra. De eljön a nap, sokkal azután, hogy te már nem leszel az élők sorában, amikor nekik is felragyog a Nap, csupa boldogság lesz akkor, amikor megszabadulnak ebből a keserű rabságból és a sok szidalomtól. Nézz bele ezen a gyűrűn keresztül ebbe a mélységes kútba, és te magad is megtudhatod, mi következik.”

Belenéztem a különös gyűrűbe, és először három királykisasszonyt láttam, akik mintha foglyok lettek volna, úgy sirtak keservesen szüntelenül, és három érzéketlen gazember nem hagyta elmenni őket onnan. Közülük ketten olyan ruhában voltak, mint az úrnők, de a cseléd dolgát végezték, a harmadik meg megalázó fogolyruhában volt, és mindent el kellett végeznie, ami csak a martalócok agyát megjárta. Arrébb egymásra fenekedő embereket láttam, akik gyilkoltak. Azt hihetted, megvesztek egy szálig, olyan vadak voltak, és piros sipkák virítottak a fejükön. Akkor megjelent előttük egy ifjú, aki a tenger fenekéről bukkant fel, kezében zászló, ő maga kék ruhába öltözve, s a zászlón azt írta, „Harmadszor jövök el, hogy megbékítselek”, s az ellenségek csak némán nézik, aztán iszonyú süvöltéssel és borzalmasra tátott szájjal rávetik magukat, hogy felfalják, ő meg előhúzott egy nagy sapkát, és azzal keresztet vetett, és akkor sárkányokká változtak, akik rettentő ordítással a hullámokba ugrottak. Innen aztán elindult az ifjú, amerre csak kellett, és ahol háború volt, ő oda elhozta a békét, és az egyik éjjel csodával határos módon a három nővérhez is eljutott. Akkor nem tudtam megállni, és megkérdeztem a nagyapámat, aki így felelt: „Ez az, aki véget vet a pogány szokásnak, és kiszabadítja a rabokat, mikor eljön az idő. Ha szeretnéd tudni, ezért a három királykisasszonyért...” Ennyit tudott csak mondani, mert valaki hirtelenül értem jött és elvitt, s a szava megszakadt. Azt sem tudom, kicsoda vitt és hova, elég annyi, hogy az ágyban tértem magamhoz, de milyen kár, hogy Dzsundadél nem mondta meg világosabban és egyértelműbben, mi történt azzal az ifjú vitézzel és a királykisasszonyokkal.

Itt fejezte be Párpángél az elbeszélését a hallgatóság nagy csodálkozására. Az ifjak és a feleségeik a holdfényben táncoltak, és tovább mulattak az ő híres menyegzőjén.

Ioan Deleanu is befejezte a Kilencedik éneket, de mielőtt elmentek volna, a véleményüket akarta hallani Párpángél mennyországaról. Ezúttal Petru Maior emelkedett szólásra, aki semmit nem mondott a pokolról:

– Párpángél útja a nép hitével találkozik, miszerint útban a mennyország felé a léleknek kilenc vámon kell átmennie, és mert a vámok hidak mellett vannak, kilenc hídon is.

– Most már értem, miért mondják a vak koldusok a vásároknak, hogy olvasd el az evangéliumokat, és fizess meg a vámot.

Onochealos szólalt meg, kit a diákok Szamárfő Úrnak is neveztek.

– Mi több, a pénzt is azért teszik a halott mellé, hogy megfizesse a vámot, egészítette ki Félkegyelmű Pópa Bivalybürgözdről, mely helység a tanuló diákság szerint nem létezett, csak a pápa szellemi határait jelképezte, aki némileg félkegyelmű volt, ódivatú és avított.

– De a cigány nem tudja, mit beszél, látszik az első paragrafusokból, amik a mennyországról szólnak, vélekedett Kritikosz. Ő azt hiszi, a mennyországot körülkerítik, mint az erdélyi parasztházakat.

– Ez mind semmi, replikázott Simplitianus, de hogy Szent Péter egy ablakocskán néz ki, és azt mondja, mit ő mondott

Párpángélnak...

– Én ismétlem, amit már mondtam, szolt Kritikosz, hogy a cigány a parasztoktól hallotta a mesét, amikor megzavarodott az elméje, aztán meg, amikor helyrejött, úgy tűnt neki, hogy minden, amire emlékszik, az meg is történt vele.

– De hát talán nem is a mi mennyországunkban volt, a kereszténykében, hanem a cigányokéban, próbálkozott Onocephalos egy újabb magyarázattal.

– Jól mondod, figyelt fel Félkegyelmű Pópa, mert a mi mennyországunkról a szentatyák beszélnek.

Eruditusnak komolyabb gondolata támadt:

– Az én véleményem az, hogy a cigány, mint mondtam is már, törvénytevő akart lenni a cigányok közt. Mi több, új vallást akart behozni, és ezért úgy mesélte, ahogy a cigányok szerették volna hallani, tudván, hogy nem szeretnek dolgozni, csak ülni és lakmározni. Így akarta maga mellé állítani őket.

Ezután Petru Maior szolt közbe nevetve:

– Én úgy tudom, hogy Párpángél utazásának gondolatát a régi írásokból vette a költő, de a mi folklórunkból is, hol az apa, a tátá, ahogy a gyermekek nevezik, a mennyországba kerül:

És a szegény tátá

Tépi a szakállát

Viaszból font létrát

Hogy lássa Krisztusát

Volt már seggberúgás

De most finom papa

Amit kér az apa...

Mindannyian nevettek. Elég későre járt már az idő, mert az estebéd után kezdték az olvasást, és ezzel befejezték ezt az estét is.

DEMÉNY PÉTER fordítása

A részlet Traian Ştef prózában írt Cigányiászának kilencedik éneke. Ioan Budai Deleanu tizenkét énekből álló komikus-szatirikus hőseposza (Țiganiada sau tabăra țiganilor – Cigányiász avagy a cigányok táborozása) a XVIII. és a XIX. század fordulóján született, természetesen versben, ám a Nagyváradon élő kortárs szerző megpróbálta közelebb hozni a mai olvasóhoz s közben „megőrizni az eredeti hangnemét, amely mindig komoly, akkor is, ha vidám, nevetséges, groteszk, fantasztikus, romantikus történeteket mesél el, akkor is, ha hősie, akkor is, ha komoly tényeket és beszédeket idéz meg”, ahogy az Előljáró szóban mondja.

A mellékszálakkal körülfont alaptörténet voltaképpen egyszerű: Vlad Țepeș bátor vitézekké tenné a cigányokat, akik azonban nem képesek harcossá válni, inkább szakadatlanul veszekednek, amikor pedig mégsem, akkor humoros és fantáziadús dolgok esnek meg velük; közben maga Țepeș a törökökkel csatázik. A történetet minduntalan kommentálja néhány „tudós fő” – segítenek ugyan az olvasón, de végső soron inkább tudálékoskodnak, s fontoskodásaikkal az eposz humorát gazdagítják.

Ştef könyvének eredetije tavalyelőtt jelent meg a pitești-i Paralela 45 kiadónál. (D. P.)

Kategória: vers, próza

Denumire autor: Traian Ştef

Látó Szépirodalmi Folyóirat